

B. Wiltsink

DE WILDENBORCHER

SEPTEMBER 2004

Van de redactie

Beste buurtgenoten. We zijn er, denken we, opnieuw in geslaagd weer een aantrekkelijke Wildenborcher voor u samen te stellen. Wat treft u deze keer aan: natuurlijk een verslag (met foto's) van het Oranjefeest, dat voor het eerst enigszins in het water is gevallen maar desondanks weer geweldig was. Joop Groot Nulend mag zich nu een jaar lang 'koning' van de Wildenborch noemen. We hebben ook een 'nieuwtje', al zal het voor velen van u al geen echt nieuwtje meer zijn. Tam-tams gaan vaak veel sneller dan een blad als dit, dat zo eens in het kwartaal verschijnt. Maar wat wij wel hebben, en de tam-tams niet, dat zijn de bewijzen...

En dan hebben we natuurlijk een verhaal over en met Gerard en Joke Nijenhuis, wier huis begin augustus volledig door brand werd verwoest. Hoe het nu met hen gaat kunt u lezen in deze uitgave, en ook wat er al dan niet met de restanten van hun huis gaat gebeuren..

Voor 'De greep' wisten we deze keer iemand te strikken die bij u allen wel goed bekend zal zijn. Maar wist u ook al dat hij aan Griekenland zijn hart heeft verpand?

Oude tijden herleefden vorige maand in de Wildenborch, al zal niet iedereen daar iets van hebben gemerkt. Maar het leverde ons wel een prachtige foto op van een van onze buurtgenoten, en een en ander werd nog op film vastgelegd ook. Voor 'later'...

Voor de jeugd hebben we ook weer een hele pagina ingeruimd. En oud-buurtbewoonster Gerda Rossel heeft vanuit Den Haag een heel interessante bijdrage geleverd over andere oud-Wildenborchers, de familie Levenkamp. Niet altijd even gemakkelijk om te lezen, maar voor de doorbijters interessante kost. Laat u verrassen door de rubriek 'Even voorstellen', en lees wat er de afgelopen maanden aan verschillende activiteiten in onze buurtschap is ontplooid.

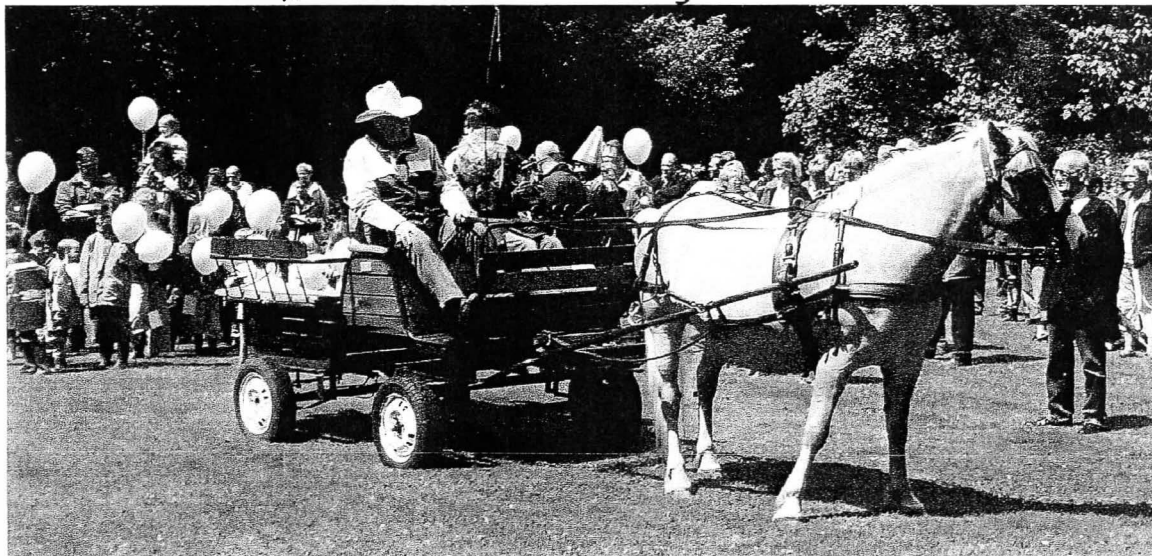
Wat we - en daar zijn we heel erg blij mee - wel beginnen te merken is dat de Wildenborcher in zijn nieuwe opzet begint te leven in onze buurtschap.

Buurtgenoten beginnen zelf ook bijdragen te schrijven of ons te tippen, en dat is precies wat we graag willen. Zo kunnen we deze keer een bijdrage publiceren van imker Bertus Wiltink, die zo enthousiast is over zijn hobby dat hij er u graag deelgenoot van wil maken. Iedereen mag wat ons betreft zo'n bijdrage insturen, want alleen op die manier kan dit blad worden wat we ons er van voor stellen: een open podium voor iedereen die in de Wildenborch woont en/of er zich betrokken bij voelt. Gaat allen zo door, zouden we willen roepen.

De redactie: Gerrit en Merle Pardijs, tel. 0575 556255, Gea van Dommelen,
0575 556880 en Jenny Polman, 0575 556583.
E-mail: dewildenborcher@12move.nl

Terugblik op het Oranjefeest, zaterdag 19 juni 2004

Evenals vorige jaren begon het Wildenborchs feest even buiten de hekken van het kasteel. Iedereen stond de Schutterskoningin van vorig jaar, Rita Houwen, op te wachten. Zij werd opgehaald door Marinus Kaemingk met zijn paard en wagen. Als een echte koningin, getooid met een diadeem, bosje bloemen in de hand en wuivend naar links en rechts, werd Rita naar het kasteel gereden.

Vervolgens ging het in optocht achter de muziekvereniging Sursum Corda aan naar het kasteel, waar de familie Staring op het bordes verzameld stond. De dochter van de heer en mevrouw Staring, Jennine, memoreerde in haar toespraak dat er de afgelopen tijd veel veranderingen zijn doorgevoerd in en rond het kasteel. Ze verzekerde echter ook dat we gebruik kunnen blijven maken van dit gedeelte van de tuin om het Wildenborchs Oranjefeest te blijven vieren.

Na het welkomstwoord van Reint Mennink, voorzitter van de Oranjecommissie, werd het Wilhelmus - zij het enigszins aarzelend - gezongen. Vervolgens werden de oranje ballonnen door de jeugd opgelaten. Daarmee waren de festiviteiten begonnen.

Ik wil nog wel even melden dat Frits Pladdet, evenals andere jaren, zich weer goed had ingespannen om fraai ge/verkleed op dit feest te verschijnen. De wedstrijden of festiviteiten waren als altijd van dien aard, dat jong en oud mee kunnen doen.

Hier volgen de uitslagen:

Vogelschieten:

Romp: Joop Groot Nulend
Kop: Jan Kornergoor
Rechter vleugel: Jan Langwerden
Linker vleugel: Ab Klein Brinke
Staart: Jan van Ark

Schijfschieten

- 1) Evert Otten
- 2) Jaap van Amstel
- 3) Frits Pladdet
- 4) Joop Brinkerhof

Dogkar rijden

- 1) Johan Pardijs
- 2) Ilona Potman
- 3) Jacolien Langwerden
- 4) Freddy van der Meij

Ballonschieten

- 1) Bert Langwerden
- 2) Joop Groot Nulend
- 3) Frits Pladdet
- 4) Bas van der Schoot

Kegelen

- 1) Evert Otten
- 2) Rob Holsbeke
- 3) Gerda Beijenhof
- 4) Dick Pardijs

Sjoelen

- 1) Ab Klein Brinke
- 2) Jan Lindenschot
- 3) Frits Pladdet
- 4) Wijnand Bijenhof

Stoelendans

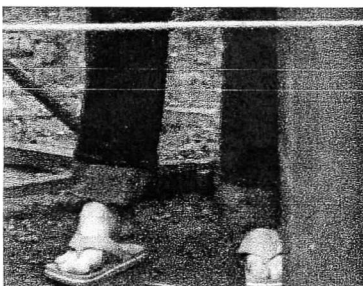
- 1) Esli Lindenschot
- 2) Gea van Dommelen
- 3) Rob Holsbeke
- 4) Johan Pardijs

In een ruimte van het koetshuis had Gerda Rossel haar uitgebreide schema over vroegere boerderijen van de Wildenborch en zijn diverse bewoners uitgesteld.

Iedereen die aanvullende informatie had kon die aan haar doorgeven. Er viel veel te bekijken, er waren veel oude foto's, kaarten en namen te zien. En aan de hand van die foto's werden er over en weer herinneringen opgehaald.

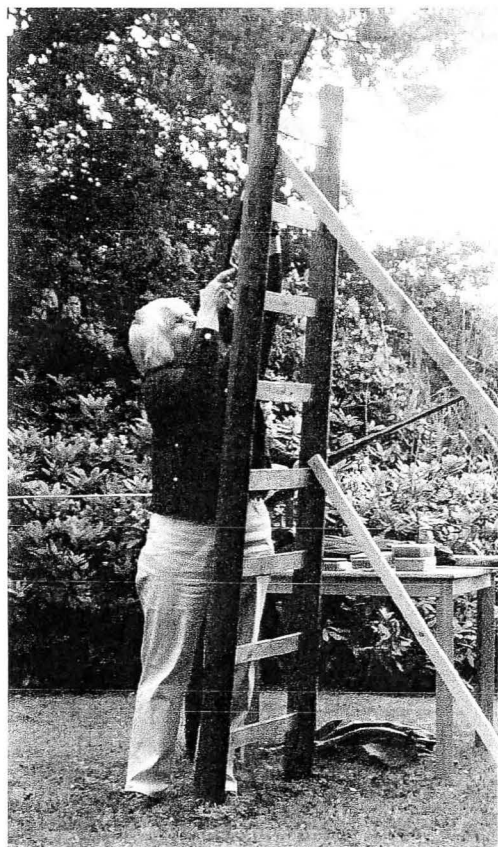
Aan de spelen werd druk deelgenomen. Zelfs een regenbui met hagelstenen kon de pret niet drukken. In tegendeel. Iedereen kon schuilen in de grote tent. Dat zo met elkaar wachten op droog weer, gaf het feest zelfs een beetje een gevoel van saamhorigheid. De één dronk een glaasje (extra), de ander rookte

een sigaretje of haalde wat te eten van de frietkraam. Sokken werden uitgetrokken en uitgeknepen in een poging ze enigszins te drogen, en de laatste nieuwtjes werden uitgewisseld. Toen het regenen ophield, konden de festiviteiten weer hervat worden. Ook het nog natte springkussen werd weer door de kleinsten gebruikt.

De romp van de vogel werd er dit keer redelijk snel afgeschoten. Dit was tevens het sein de punten te tellen, de balans op te maken en de prijzen uit te reiken aan de diverse winnaars. Dit gebeurde weer door 'speaker' Reint Mennink. Het Wildenborchs Oranjefeest was rond zes uur weer ten einde. Al met al is het weer toch nog erg meegevallen, en is het zeker geen spelbreker geweest.

Gea van Dommelen

Een 'nieuwtje.....'

Omdat De Wildenborcher ook gebruikt kan worden voor persoonlijke berichten en mededelingen, willen wij u een "nieuwtje" vertellen. Alhoewel iedereen het waarschijnlijk ondertussen al wel zal weten, maar Erik Ebbink en ik zijn op vrijdag 25 juni in Vorden getrouwd. De broers, zussen, moeder en twee vrienden waren er bij aanwezig. Het is een heel gezellige, knusse en feestelijke dag geworden.

We zeggen maar zo: *voor herhaling vatbaar!*

Gea van Dommelen

Bezoek aan de Lebbenbrugge

Medewerkers aan de Staringavonden hebben op 15 augustus een bezoek gebracht aan het museum de Lebbenbrugge te Borculo. Het museum toont een karakteristiek 15de eeuws boerenhuis met zijn verzameling oude gebruiksvoorwerpen en landbouwwerktuigen.

Op de fiets vertrok het gezelschap via binnenweggetjes naar het museum. Na koffie met een koekje werd de tour in het achterhuis, de deel, begonnen. Uitgebreid werd er op een onderhoudende manier verteld over de potstal, alsmede de attributen en gebruiksvoorwerpen die er lagen. In de weefkamer staat nog een weefgetouw uit 1687. Er werd uitgelegd hoeveel tijd het vroeger kostte om kleding te maken.

Daarna volgde een bezichtiging van de "nette kamer" (het kabinet, jachtkamer of opkamer) en kelder. De uitleg werd op een interessante en smeulige manier gedaan. Doorspekt met Nederlandse spreekwoorden, zodat vaak duidelijk werd waar deze hun oorsprong vinden. De Lebbenbrugge was vroeger niet alleen een boeren bedrijf, maar ook een herberg. Zelfs was het een korte periode een soort postkantoor, maar ook is het een tolhuis geweest dat aan één van de belangrijkste wegen gelegen was.

Het was een interessante excursie. De Lebbenbrugge is zeker de moeite van een bezoek waard.

Gea van Dommelen.

Even voorstellen.....

Hoewel we alweer een jaar geleden naar Vorden zijn verhuisd (de tijd vliegt) en we ons inmiddels al behoorlijk thuis voelen, is ons gevraagd : stel je even voor! Wij, Bart en Alma van der Schoot-Amelink hebben twee kinderen: Susanne van dertien en Sebastiaan van tien jaar. Tot verleden jaar woonden we bij en leiden we ons hoveniers bedrijf te Santpoort. (tussen Haarlem en Velsen). Hier hebben we achttien jaar fijn gewoond en gewerkt. Echter.... zo'n zes jaar geleden begon het te kriebelen. We wilden een rustiger woon en werkomgeving en meer ruimte om ons heen.

Door vele vakanties wisten we: in de driehoek Vorden- Lochem- Ruurlo is 't goed toeven. Dus daar ging ons hart naar uit. Diverse keren bekeken we woonhuizen, solliciteerden we bij 'groene' collega's, en keken we of het opnieuw opstarten van een bedrijf haalbaar was.

Tot maart 2002 wilde het 'totale plaatje' niet in beeld komen. We besloten om onze verhuiscens in de koelkast te zetten, ook al omdat de oudste naar het voortgezet onderwijs zou gaan en wij dan verhuizen niet zo raadzaam vonden. Het bedrijf liep goed, we hadden mensen in vaste dienst, een bijzonder leuke vaste klantenkring en een leuk huis. Tja..... en toch!???

In onze vakantie van augustus 2002 bij Jan en Diny van Ark kwam het ernstig ongeval van Joop Bosveld ter sprake. Zijn toestand zou dermate zijn dat op het kasteel waarschijnlijk een nieuwe tuinman/beheerder gevraagd zou worden. Jan opperde, onze verhuisplannen kennende, of dat misschien iets voor ons was?! Om een lang verhaal kort te maken, in november 2002 verkochten we het huis en januari 2003 volgde het bedrijf. Deze transacties verliepen zo voorspoedig en gesroomlijnd dat wij denken dat het zo moest zijn.

Bart begon 1 maart 2003 op de Wildenborch en wij volgden hem 21 juli. De eerste drie maanden hebben we in het huis van Jan en Diny van Ark gewoond, samen met hen en Ronald, Renske en Paul was dat een bijzonder gezellige periode. Sinds november wonen we in het prachtige verbouwde bouwhuis. We genieten ervan, zo te mogen wonen.

Bart en Alma van der Schoot

=====

Brand in de Wildenborch

In de nacht van dinsdag 4 op woensdag 5 augustus werd de Wildenborch opgeschrikt door een brand bij Gerard en Joke Nijenhuis. Woensdag bleek dat het huis aan de Galgengoorweg volledig was uitgebrand; Joke en Gerard zijn vrijwel hun hele hebben en houden kwijt.

De oorzaak van de brand zal wel nooit helemaal precies bekend worden, maar duidelijk is al wel dat er op de een of andere manier een vonk is gekomen bij het

gas uit de spuitbus, waarmee Gerard een wespennest onder de rieten kap wilde bestrijden. Niet uitgesloten wordt dat het ook te maken heeft met de warmte van die dag, het gas in zo'n spuitbus met gif is heel licht ontvlambaar.

Joke was niet thuis op het moment dat het gebeurde, maar toen ze thuis kwam van haar werk in de Thuiszorg lette ze nauwelijks op de brand. Haar eerste zorg ging uit naar Gerard, die dermate door het voorval was aangegrepen dat hij met de ambulance naar het ziekenhuis moest worden gebracht, om daar te worden gereanimeerd. 'Leven kun je niet kopen, een huis en spullen wel', zegt ze, een paar weken later. Van de brand hebben beiden dan ook niets gezien.

Toen ze 's nachts tegen vier uur, half vijf thuis kwamen, was de brandweer nog bezig met nablussen. Even zijn ze nog naar bed geweest, bij de dochter, maar van slapen kwam niets. 'En om half acht al belde de verzekering dat ze onderweg waren.'

Toen ze zelf bij hun huis kwamen, troffen ze daar een geweldige ravage aan. Om te voorkomen dat het vuur onder het dak zou gaan smeulen, had de brandweer al het riet van het dak getrokken. En binnen was alles aangetast, hetzij door het vuur, hetzij door water. 'Toen we daar waren', zegt Joke, 'realiseerde ik me dat het enige wat we nog hadden de kleding was die we aan hadden.'

Hartverwarmend vinden ze de reacties van met name buurvrouw Tineke van Apeldoorn, maar ook van de andere buren, vrienden en kennissen. 'Heel veel mensen kwamen ons een hart onder de riem steken. Het doet je wel wat, die vriendschappen. En onze kinderen kwamen alle dagen wel even langs. Daar zijn we heel erg blij mee. Op zo'n moment krijg je alle liefde en energie terug die je zelf in je kinderen hebt gestopt.'

Een paar dagen verbleven ze bij hun jongste dochter, in Vorden. Na drie dagen konden ze de noodbehuizing betrekken waarvoor de verzekering had gezorgd. Vlak bij hun huis, wat ze zelf heel prettig vinden. 'Ik denk zelf dat het ook beter is voor het verwerkingsproces', zegt Joke.

Het huis zelf werd leeggemaakt door mensen die werkten in opdracht van de verzekering. 'Dat hebben ze heel keurig gedaan. Als ze iets vonden dat mogelijk voor ons nog waarde had, dan lieten ze ons dat altijd eerst even zien.' En zo worden toch nog wat foto's van de kinderen gered, en een servetring, voor Joke een aandenken van toen ze haar diploma kreeg. 'En we hebben nu ook nog een doosje met sieraden, allemaal aan elkaar gesmolten.'

Wat ze het ergste vinden wat ze zijn kwijtgeraakt? 'Alles', zegt Joke meteen. 'Aan ieder stuk kleven herinneringen. En de foto's natuurlijk. Daar kijk je helemaal niet zo vaak naar, maar als je ze nu wilt hebben zijn ze er niet meer.'

Inmiddels staan alleen de muren nog overeind, alle vier de buitenmuren en een enkele binnenmuur. Wat daarmee gaat gebeuren hangt verder af van de verzekering. 'Of het huis herbouwd wordt, of dat wat er nog staat wordt gesloopt en er nieuw wordt gebouwd weten we nog niet. Als herbouw veel duurder blijkt te zijn dan nieuwbouw, dan zal de verzekering wel voor het laatste kiezen.' In ieder geval zal het nieuwe huis wel qua inhoud hetzelfde blijven. 'En we proberen natuurlijk wel iets in dezelfde stijl terug te bouwen. Maar dat hangt ook weer af van de bereidwilligheid van de gemeente.' Wel gaan ze er van uit dat het nieuwe huis ook weer een rieten kap krijgt. 'Dit is het ouderlijk huis van Gerard en zijn vader was rietdekker. We voelen ons daartoe ook wel enigszins verplicht.' Gerard en Joke hebben er nooit zo bij stil gestaan, 'maar pas nu merk je hoeveel haken en ogen er aan zitten.'

Ondanks alles zijn Joke en Gerard blij dat ze er zelf goed doorheen zijn gekomen. 'De brandweer zei ook: het is een geluk dat het riet meteen goed vlam heeft gevat. Als het eerst was geen smeulen en roken, waren we er zelf ook niet meer geweest.' En dat de kat het heeft overleefd, daar is Joke ook heel blij om. 'Die heeft eerst een paar dagen hier rondgezworven, maar is nu ook redelijk gewend aan de noodwoning. Ze zeggen dat een kat zich hecht aan het huis, niet aan de personen, maar ik betwijfel dat.'

Eén ding is er waar ze zich heel erg over hebben verbaasd. 'Het ramptoerisme. Ik denk dat de Galgengoorweg nog nooit zo druk is geweest als die eerste dagen na de brand.' En ook: de brutaliteit van de kijkers. 'Ze kwamen hier zelfs tot vlak aan de deur om te kijken of ze nog iets van de sloop zouden kunnen kopen. Pas nog kwam een motorrijder hier doodgemoedereerd de oprit oprijden, om vlak voor ons huis te stoppen en een en ander te bekijken. Terwijl wij er vlak naast wonen.'

Aanvankelijk verbaasden Joke en Gerard zich wel over het gebrek aan gène van sommige mensen, inmiddels raakt het me niet meer. 'We denken nu: ze doen maar...'. Joke heeft haar werk voor de Thuiszorg inmiddels weer hervat, Gerard begint 1 oktober aan een nieuwe baan, in loondienst bij een garage. 'Op dit moment ben ik nog thuis, en het is nu wel prettig rustig de tijd te hebben van alles te regelen.'

Jenny Polman

Hobby's in de Wildenborch(er).

Bijen houden / imkeren door Bertus Wiltink

Hoe kom je er bij om bijen te houden? Die vraag wordt mij nogal eens gesteld.

Ergens, in 1970, was ik bij mijn broer Jan in de werkplaats, toen daar iemand zijn honingslinger liet repareren. Ik vond het maar een vreemd ding, dus vroeg ik naar het gebruik ervan. Nou, ik kreeg daar een enthousiast verhaal van hem over bijen.

Wat wist ik van bijen? Eigenlijk niets, alleen dat ze konden steken en dat ze honing haalden.

Dat eerste klopte wel, maar van die honing niet. Bijen halen nectar uit de bloemen, maar dat is nog lang geen honing. In die nectar zit 60% water. De nectar wordt in de honingmaag van de bij omgezet en in de raat opgeslagen en ingedampt tot honing met een vochtgehalte van 20%.

Nieuwsgierig geworden werd ik uitgenodigd om te komen kijken. De man van de honingslinger woonde aan de Ruurloseweg, dicht bij de oude Rabobank. Daar stond een rij bijenkasten. Samen keken we naar en in de kasten. Toen ging er toch wel een onbekende wereld voor me open. Hij vond die belangstelling wel leuk: ik zou van hem een bijenvolk krijgen als ik zelf zorgde voor een kast.

Via familie uit Doetinchem kreeg ik twee bijenkasten. En daar ga je dan met je imkerij.

Een leerboek aangeschaft en begeleiding gekregen van die oude baas, zo lukte

het wel. Over hoe het er aan toe gaat in zo'n bijenvolk zal ik later nog wat schrijven. Nu over hoe het dit jaar ging in de Wildenborch. Met twee volken kwam ik goed de zachte winter door. In januari bloeiden de winterakonieten bij het kasteel al volop. En zodra het 8 graden boven nul is, dan vliegen bijen daar op. Voor hen is stuifmeel het belangrijkste, daar voeden ze het jonge broed mee. Dat spul is eiwitrijk en daar groeien de bijenlarven prima op.

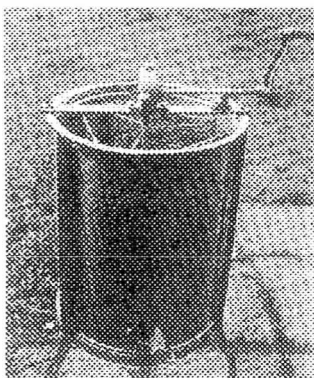
Daarna komen de sneeuwkllokjes, krokussen en de wilg. De groei van het volk gaat dan snel. De temperatuur in het volk in de winter is rond de 20 graden,

maar zodra er een broednest aanwezig is, stijgt de temperatuur naar 35 graden. 's Winters bestaat het volk uit 20.000 werkbijen met een koningin. In de zomer uit 60.000 bijen met een koningin en circa 1000 darren (mannelijke bijen). De koningin is vruchtbaar, de werkbijen zijn dat niet. De darren zijn alleen in de zomer aanwezig en zorgen voor de bevruchting van de jonge koningin. Verder zijn het opvreter van honing, die nu, begin augustus, er zonder pardon uitgejaagd worden omdat ze niet meer nodig zijn.

Als in april-mei de paardebloemen bloeien, dan begint het pas echt goed. De nectar stroomt binnen.

Ook de esdoorn levert zijn bijdrage. Als imker kijk ik met heel andere ogen naar de natuur en wat daarin bloeit. Zitten er bijen op een plant? Met welke kleur stuifmeel aan de poten komen de bijen op de vliegplank binnen? De koningin kan in het volle seizoen 2000 en zelfs wel meer eitjes per etmaal leggen. Ze doet dan ook niets anders, want ze wordt omgeven door een "hofstaat" van circa 12 bijen die haar volledig verzorgen en voeden. Je moet als imker dus zorgen dat er voldoende ruimte is om de nectar (honing) op te slaan. Dat doen we door middel van honingkamers met lege raten op de broedkamers te zetten.

Wanneer oogst je nu? Dit jaar was dat al vroeg, maar dan moet je wel goed uitkijken wat je doet, want de honing moet wel "rijp" zijn. Dat houdt in dat er op dat moment weinig nectar meer binnenkomt en dat de volle honingcellen voorzien zijn van een wasdeksel. Dit jaar dus na de bloei van de

paardebloem en voor die van de acacia. Ik dacht dat ik nog wel even tijd had, maar toen zag ik dat de vogelkers in het bos achter Henk en Claudine Meulenbrugge volop begon te bloeien. Zo uitbundig heb ik vogelkers nog niet eerder zien bloeien, dus...onmiddellijk slingeren. Weer zo'n vreemd woord: "slingereren". Hiervoor gebruik je een ronde ton op pootjes, met een afsluitbare kraan er aan. In die ton zit een driehoekige draadijzeren houder die je rond kunt draaien door middel van een draaihandvat en tandwielen. Hetzelfde idee als een centrifuge.

Er kunnen drie raampjes, waar de raten in zitten, rechtop in. Maar dan moet je met een ontzegelvork eerst de wasdeksels van de cellen halen en wel aan beide kanten. Zo'n houten raampje met een vel waskunstraat wordt namelijk aan beide kanten uitgebouwd. De eerste keer dat je drie raampjes slingert moet je het niet al te goed doen, anders drukt de honing van de binnenkant er dwars doorheen en breekt de raat. Dus eerst half uitslingeren, omdraaien, op volle snelheid de andere kant, weer omdraaien en de eerste kant nog een keer. De honing "regent" tegen de wand van de ton, loopt naar beneden, door de kraan, door een grove en een fijne zeef in een schone afsluitbare emmer. Nu heb je zuivere honing, die je later in potjes kunt doen.

Waarom niet direct in potjes? Dan had ik nu 150 potten honing staan, die na enkele maanden versuikert (kristalliseert). Die honing is niet meer smeerbaar, dus niet verkoopbaar of weg te geven. Dat versuikeren heeft wel een groot voordeel: je kunt de honing jarenlang bewaren in een afsluitbare emmer. Als er weer dertig potten gevuld moeten worden, dan gaat zo'n emmer in een weckketel met warm water (maximaal 40 graden) op een elektrische kookplaat. Na 24 uur, dus heel langzaam om de waardevolle stoffen in de honing te behouden, is de versuikerde honing weer vloeibaar geworden. Als je de honing even kookt versuikert ze nooit meer, maar de waardevolle stoffen zoals enzymen en fermenten zijn eruit. En dat willen we niet!

Na de acacia en de vogelkers komt de linde. Dat vind ik een van de lekkerste honingsoorten die er is. Als imker word je vanzelf wel kieskeurig, als je het voor het uitzoeken hebt.

Zoals we allemaal wel weten was het in de lindebloeitijd dit jaar nat en veel te koud.

In het Bosket en bij Harry van 't Hogevonder staan lindebomen genoeg, maar als het weer niet meewerkt dan kun je deze oogst vergeten.

Van een volk had ik nog tien kilogram, maar ik zou niet weten van welke bloem. Misschien witte klaver?

Als je na de laatste keer slingeren, zo half juli, de volken hun wintervoorraad afgenomen hebt (want dat is honing toch), dan heb je een vracht bijen in de kast (circa 60.000) en geen voedsel. Dus voeren, want hun zomer is in feite afgelopen. Vandaar ook dat ze de mannetjes (darren) er uit kieperen. Maar er bloeit toch nog van alles? Dat klopt, maar dat brengt niet aan. En als er niets binnenkomt dan legt de koningin ook niet meer. Dat moet nou juist wel, want de bijen die in de nazomer geboren worden zijn de toekomstige overwinteraars.

Per volk moet er zeker 15 kilogram suiker gevoerd worden. Die suiker los ik op in warm water, en als dat is afgekoeld krijgen ze elke dag per volk een jampotje vol. Je kunt ze ook een hele plons tegelijk geven, maar elke dag een jampotje geven bevalt mij het best. Elke dag kijk ik wel even naar de bijen, die ik in een voormalig kippenhok heb staan. Twee weken geleden was het stuifmeel van twee van de drie volken knalgeel. Dan ga je eens rondkijken; welke richting vliegen ze op? Ik wist dat Ad van de Kamer een stukje zomerkoolzaad op zijn grond gezaaid had. Er heen om te kijken, en jawel hoor! Het gonsde van de bijen toen ik op dat veldje liep. En al hadden de bijen geen B (van Bertus) op de rug, het waren wel de onze. Samen met onze bijen ben ik Ad dus zeer dankbaar.

Hoe weten de bijen nu waar wat te halen valt? Elk volk heeft een aantal speurbijen die overal rondvliegen om drachtbronnen te zoeken. Hebben ze die gevonden, dan gaan ze terug naar hun kast en voeren daar een "dans" uit, die in drie soorten te verdelen valt:

De **ronde dans**, voor afstanden minder dan 100 meter. De **sikkeldans**, een overgangsvorm.

De **kwispeldans** voor afstanden boven de 100 meter, deze bevat tevens nauwkeurige gegevens over geur, smaak, richting en afstand. Deze laatste dans heb ik vele keren gezien.

Bijen vliegen maximaal drie kilometer. Dus van ons huis tot het Vordense zwembad, de Schoneveldsdijk, de Zutphenseweg in Lochem en een eind Het Grote Veld in.

Een volgende keer wat over andere aspecten van de imkerij.

Met vriendelijke groeten,

Bertus en Joke Wiltink, Schoolhuisweg 2.

Oude tijden herleefden.....

Oude tijden herleefden, op een mooie dinsdag in augustus, toen Wim Wilgenhof, Wim Leussink en Janny Reintjes gedrieën een veldje rogge oogstten. Niet machinaal, zoals tegenwoordig gebruikelijk, maar op de 'olderwetse' manier, en dus met de hand.

Het stukje land (door Janny Reintjes lachend 'Ontdek je plekje' genoemd) bevindt zich in de buurt van de Vordensebinnenweg. Het - moeilijk te vinden - perceeltje wordt beheerd door Wim Wilgenhof. Die teelt er het ene jaar maïs, het andere jaar aardappelen, of - zoals dit jaar - rogge. Vooral ten behoeve van het wild.

Het idee om de rogge met de hand te oogsten kwam van Wim Leussink, die thuis nog het hiervoor benodigde gereedschap had liggen. En dus haalde Leussink die bewuste dinsdag mathaak, zicht en strik weer tevoorschijn, om de rogge te snijden die door Wim Wilgenhof en Janny Reintjes (gekleed in overall en boerenzakdoek - zie foto) met een zeel tot schoven werd gebonden. 'Ik wist meteen weer hoe het moest', zegt Janny Reintjes. 'Ik had de slag zó weer te pakken.' Het werken met de hand riep een zeker gevoel van heimwee bij haar op. 'Toen ik daar zo bezig was, had ik echt weer dat gevoel van vroeger. Ik hoorde de vogels weer fluiten, die rust... Het was onbeschrijflijk.' Janny heeft in haar jeugd heel wat schoven gebonden. 'Ik moest vroeger altijd mee het land op. Als dan mensen naar ons stonden te kijken dan dacht ik wel eens: 't is toch verschillend verdeeld in de wereld. Ik zit me hier in 't zweet te werken, jullie kijken toe...' De garven staan er nu nog, ze worden later dit jaar gedorst.

Van de werkzaamheden zijn foto's gemaakt en heeft Janny's schoondochter Willy video-opnames gemaakt. Voor later.....

Een greep uit het leven van een Wildenborcher

Vandaag: Reinier Klein Brinke (1954)

Ik, Reinier Klein Brinke, ben geboren en getogen aan de Mosselseweg, als jongste van zeven kinderen in het gezin van Frederik en Dina Klein Brinke. Mijn vader en mijn broer Free zijn helaas overleden.

Na de lagere school in de Wildenborch ging ik naar de ULO in Lochem. Ik herinner me dat ik het daar allemaal eerst wel groot vond. Hadden we in de Wildenborch één meester, De Leeuw, in Lochem waren dat in één keer een heleboel menteren en mevrouwen. En al dat huiswerk maken was absoluut niet mijn grootste hobby. Vooral wiskunde kon mij gestolen worden (eerlijk gezegd snapte ik er ook niet zo veel van). Na de ULO wilde ik gaan werken, mijn zus en broers hadden ook allemaal een baan

en dat leek me veel beter dan hele dagen in die schoolbank zitten te koekeloeren. Ik ging als broekie van 15 jaar bij de Boerenleenbank op de Kranenburg werken; een kleine bank waar je met alle facetten van het bankvak te maken kreeg. Al gauw werd mij duidelijk dat, wanneer ik wat verder zou willen komen, ik niet genoeg had aan het papiertje van de ULO. Dus moest er in de avonduren wel weer gestudeerd gaan worden. Na zeven jaar Kranenburg solliciteerde ik bij de Rabobank in Vorden als eerste medewerker van de afdeling kas en kantoren. Later werd ik hoofd van die afdeling. Na acht jaar wilde ik wel weer een nieuwe uitdaging. Ik vervul nu bij de Rabobank al weer wat jaartjes, en met heel veel plezier, een staffunctie als Adviseur PR en Communicatie.

Naast het werk bij de Rabobank ben ik nog bestuurslid van de VVV in Vorden, en maak ik deel uit van de commissie van de Vordense Ondernemers Vereniging en de VVV, die de jaarlijkse Zomerfeesten in Vorden organiseert. Dit is ieder jaar weer een hele klus, maar we hebben een leuke ploeg om mee samen te werken en er ligt een goed draaiboek.

Hobby's heb ik meer dan voldoende. Natuurlijk het toneelspelen bij de Wildenborchse toneelvereniging TAO. Daarmee kan ik me lekker uitleven door in de huid te kruipen van een bepaald type. En als het dan lukt om samen met de groep een paar avonden het publiek te vermaken, dan geeft dat veel voldoening. We spelen ieder jaar een nieuw stuk.

Op sportgebied ben ik actief met volleybal en speel ik competitie bij volleybalvereniging Dash. Wekelijks trainen op de dinsdagavond en meestal op zaterdagmiddag een wedstrijd. We hebben een heel gezellig team, waarin presteren belangrijk is, maar ook gezelligheid een prominente plaats inneemt. Voor de Nederlandse Volleybal Bond ben ik nog scheidsrechter. Ik fluit de laatste jaren alleen nog wedstrijden in de Vordense sporthal.

Skeeleren vind ik ook een leuke bezigheid, al moet ik zeggen dat ik deze zomer nog niet zo actief ben geweest. Maar wie weet komt dat nog.

Een heel grote hobby van mij is Griekenland. Het eiland Karpathos bezoek ik al sinds 1991 en ik kom daar jaarlijks meestal wel twee keer. De wegen op het eiland ken ik

inmiddels net zo goed als hier in de omgeving. De eilandbewoners daar zeggen dat ik onderhand half Nederlander en half Griek ben.

Wat mij daar zo aantrekt? Alles wat het eiland biedt: het is niet echt toeristisch, het heeft een mooie natuur, de zee is altijd in de buurt en die is zo helder. Je kunt er volop genieten van rust, ruimte, zon, zee en strand. En niet te vergeten: het lekkere eten. Ik ben een echte liefhebber van de Griekse keuken. De Karpathioten zijn heel gastvrije mensen. Zeker als je er diverse keren komt, dan word je er "één van hun". Je wordt uitgenodigd voor allerlei gebeurtenissen. Ik heb al een paar bruiloften en doopdiensten meegemaakt waarvoor ik was uitgenodigd. Grieken maken van deze gelegenheden echte feesten. En wat er ook altijd bij hoort is muziek. Wat mij ook opvalt bij de Grieken, is dat jong en oud veel meer dingen samen doen dan wij hier gewend zijn. Misschien dat dit komt omdat het eilandbewoners zijn en ze dus meer op elkaar aangewezen zijn dan wij op het vasteland. Als Grieken met elkaar praten, lijkt het soms net of ze een flink meningsverschil hebben, maar het is hun stijl van converseren. Met veel emotie.

Dit jaar was ik er ook tijdens de Europese kampioenschappen voetbal. Wat een belevenis. Toen ze de halve finale hadden bereikt was het al een compleet gekkenhuis. Er was mij verteld dat, wanneer ze Europees kampioen zouden worden, ze helemaal uit hun dak zouden gaan. Dat gebeurde dan ook. Het leek wel of ze de oorlog hadden gewonnen. Mensen die spontaan in zee sprongen. Alles en iedereen kwam de straat op, soms wel een man of tien in/op één auto. Auto's die volgens onze begrippen al jaren thuishoren op de schroothoop, het maakt daar allemaal niks uit. In een lange stoet ging het al toeterend van dorp naar dorp, met de politie - die net zo uitbundig was - voorop.

Deze maand, september, ga ik weer voor twee weken, deze keer samen met Ingrid en Alfred, dochter en schoonzoon van mijn zwager Frans en mijn zus Dinie. Voor hen is het de eerste keer Karpathos. Ze hebben al een aantal andere Griekse eilanden bezocht, maar mijn verhalen over Karpathos maakte ze zo nieuwsgierig, dat ze het eiland dit jaar zelf willen verkennen. Ik hoop dat het ook aan hun verwachtingen voldoet.

Naast het zomerse gebeuren in Griekenland, ben ik ook een groot liefhebber van de wintersport. Skiën in Zwitserland, heerlijk. Samen met m'n neef Michel, zijn vriendin en nog wat andere vrienden en vriendinnen ga ik nu al een aantal jaren naar het autovrije dorp Saas-Fee in Wallis. Saas-Fee is een heel sneeuwzeker gebied, het dorp ligt op ruim 1800 meter hoogte. Je kunt er alle kanten op, tot een hoogte van zo'n 3600 meter en het mooie is: alle pistes komen onderaan op een soort centrale skiweide weer bij elkaar. Na een dagje skiën, heb je natuurlijk de après-ski, die slaan we dan ook nooit over.

Wat ik ook een heel leuke bezigheid vind, is om jaarlijks aan het eind van november als Renaldo knecht te mogen zijn van de Goedheiligman. Afgelopen jaar was dit voor de 25ste keer. Ik had het zelf helemaal niet bijgehouden, maar de ondernemersvereniging wel. Er werd bij de intocht uitgebreid aandacht aan gegeven. Heel leuk.

Zo weet u een beetje wat mij zoal bezighoudt. Ik geniet van het leven en vervelen doe ik me zeker niet.

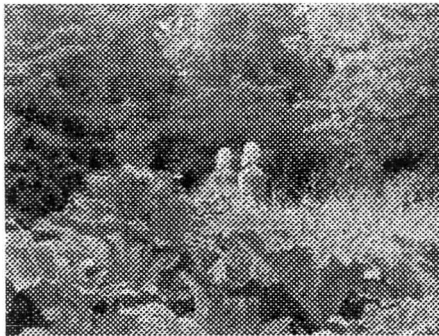
De Staringavonden

Al jarenlang vinden op de laatste donderdagavond van juli en de eerste in augustus de Staringavonden plaats.

Het begint met een ontvangst in de Kapel, dan wordt gewandeld naar het kasteel om daar de tuin te bezichtigen. Na terugkomst wordt koffie geserveerd en komt het leven van de dichter Staring aan bod. Ter afsluiting worden dia's van de omgeving van Vorden getoond.

Het blijkt een ijzersterke formule te zijn, want het afgelopen jaar hebben weer velen het evenement bezocht. Twee keer was de kapel uitverkocht en dat zijn ongeveer 280 bezoekers.

Alle bezoekers komen razend enthousiast uit de tuin terug. De nieuwe tuinlieden, Alma en Bart van der Schoot, blijken in staat om de tuin met veel vakmanschap en inzet op peil te houden en te verfraaien. Zij, en Frieda te Lindert en Bertus Wiltink, leiden de mensen in de tuin rond. Om op tijd terug te zijn bij de Kapel is een hele kunst, want er is zo enorm veel te zien in de tuin, zoals het 'zwembad', prachtige doorkijkjes, beelden, de groentetuin, borders, een

vijverpartij, de eerste Amerikaanse eik van Nederland en andere exotische boomsoorten. En niet te vergeten: een eeuwenoude berceau.

Na de koffie komt de dichter A.C.W. Staring aan bod. In goed overleg met mevrouw Hiddink is een eind gekomen aan haar inbreng. Zij verzorgde jarenlang met veel enthousiasme en gevoel voor de gewichtigheid van de dichter het middengedeelte van de avond.

Nu brengen de heer en mevrouw Weenink uit Barchem een zelfgemaakt programma over het leven van Staring. De geschiedenis van de Wildenborch en het leven van de dichter worden prachtig uit de doeken gedaan. Anekdoten uit de buurt en mooi voorgedragen gedichten worden afgewisseld met zelf gecomponeerde en geschreven liederen. De sterke verhalen van vroeger maken van het geheel een aantrekkelijke voorstelling.

Na afloop weet je precies hoe eenieder leefde, werkte en liefhad. Hadden wij vroeger maar zulke geschiedenisleraren gehad.....

Het laatste gedeelte wordt verzorgd door Johan Pardijs, die het publiek prima weet te vermaken met dia's van de kastelen, tuinen en andere karakteristieke plekjes van Vorden.

Als u dit allemaal wilt meemaken wordt u van harte uitgenodigd om volgend jaar weer een van de Staringavonden te bezoeken.

De kapelcommissie.

WILDENBORCHSE LANDVERHUIZERS: DE LEVENKAMP FAMILIE

Wildenborchers komen en Wildenborchers gaan, en dat was vroeger al niet anders. Als voorbeeld van het één zowel als het ander kunnen we de familie Levenkamp nemen, pachters van het Bouwhuis (de rechtervleugel van het koetshuis, van ca. 1841 tot 1929 in gebruik als boerderij). Teunis en Teune Levenkamp kwamen rond 1841 uit Laren en een halve eeuw later emigreerden hun twee oudste zonen naar Amerika, om zich te vestigen in Sioux Center in de staat Iowa. De komst van Teunis en Teune naar de nieuw uitgegeven pachtboerderij van de Wildenborch hield verband met de inspanningen van A.C.W. Staring ter uitbreiding en verbetering van het landgoed. Na de dood van moeder Teune (die al minstens 30 jaar weduwe was) zal het vertrek van haar zonen Jan Hendrik (59 jr) en Lammert (49 jr) naar Amerika — ondanks hun gevorderde leeftijd— met de vooruitzichten van hun kinderen te maken hebben gehad. Het feit dat nicht Grada en haar man, evenals Jan Hendriks zoon Gerrit Jan, zich al eerder in Iowa hadden gevestigd, zal de grote stap zeker vergemakkelijkt hebben.

Overigens was Lammert de eerste die vertrok, in 1893, samen met zijn vrouw Johanna Hendrika Levenkamp (een volle nicht van haar man) en zijn (stief?)zoon Willem (mogelijk een zoon van Roelof Pelskamp, de eerste echtgenoot van Johanna Hendrika). Jan Hendrik volgde in 1897, met vrouw Janna en zonen Teunis, Johan en Jan Albert. Beide gezinnen reisden met dezelfde boot (de "Veendam") vanuit Rotterdam naar New York, en van daaruit verder met de trein naar Sioux City in Iowa. Uit brieven naar de familie in Nederland blijkt dat Gerrit Jan, één van de zonen van Jan Hendrik en Janna, al vele jaren in Iowa was voordat zijn oom, ouders en broers de oversteek waagden.

Jan Hendrik (*1838) en Lammert (*1844) hadden nog een jongere zuster en broer, Janna (*1846) en Teunis (*1849). Janna trouwde in 1871 met Berend Regelink (zoon van Garrit R. en Hendrika Meulenbrugge op het Nijland, maar niet nauw verwant aan Willem Regelink die het Nijland in 1924 kocht) en in 1892 voor de tweede keer met Hendrik Kamperman, beide keren te Vorden. Teunis trouwde in 1865 te Vorden met Antje Regelink (dochter van Harmen R. en Garritjen Riethorst), met wie hij twee dochters kreeg, Tonia (*1886) en Gerritje (*1894). Tonia trouwde in 1907 te Warnsveld met Jan Wiilem Denkers uit Steenderen, en Gerritje in 1918 te Vorden met Gerrit Hendrik Nekkers uit Warnsveld. (Mocht iemand de nakomelingen van Janna en Teunis kennen dan zou ik dat graag horen. Ook zou ik graag in contact kan komen met de nakomelingen van Jan Hendrik en Lammert in Amerika.)

Via het internet kwam ik onlangs achter het bestaan van een serie brieven, bewaard in het archief van een Amerikaanse universiteit, die de Levenkamps in de eerste jaren na aankomst in Amerika aan hun familie in Nederland schreven, en waarvan ik inmiddels de kopieën heb ontvangen. Graag wil ik de eerste brief van Teunis, de oudste zoon van Jan Hendrik, met u delen (zie hieronder), omdat hij erin vertelt over hun reis van de Wildenborch naar Sioux. Teunis was toen een jongeman van 26 jaar, en zijn enthousiasme over al het nieuwe dat hij zag en meemaakte is heel goed voor te stellen. Voor de moed van deze mensen moet men bewondering hebben, want ze gingen een onbekende toekomst tegemoet en wisten dat ze hun familie, vrienden en burens in de Wildenborch nooit meer terug zouden zien.

De brief van Teunis was gericht aan de familie J.W. Bouwmeester uit Barchem, die waarschijnlijk de broer van zijn moeder (Janna Bouwmeester) was. Omdat er ook een Willem Oltvoort wordt genoemd in de brief, die vlakbij de Bouwmeesters zou wonen, neem ik aan dat het om Bouwmeester van de Sasse ging (Jan Willem Bouwmeester, *1838 en de overgrootvader van Jo Regelink-Bouwmeester "van de Sasse"?), en om Oltvoort van de Peffer.

Wie Tea met de onleesbare naam (door de Amerikaanse vertalers getranscribeerd als "Arikten") was weet ik niet. Er zou "Tragter" hebben kunnen staan; het Trachter ligt immers in de buurt van de Sasse en de Peffer, en het aantal letters klopt ook, maar Thea zou even zo goed een personeelslid van de Wiersse kunnen zijn geweest, of iemand anders uit de buurt. Wie het weet mag het zeggen.

Teunis schrijft ook dat ze bij hun vertrek uit de Wildenborch door Winkelman met de "kleedwagen" naar de trein in Lochem werden gebracht. Het ging hier om Derk Jan Winkelman, die op het Blokhuis woonde en koetsier was bij J.I. Brants, de kleinzoon van A.C.W. Staring. Derk Jan Winkelman was de kleinzoon van Gerrit Jan Hietland, die tuinman was en rond 1865 op het Blokhuis woonde. Derk Jan was ook de schoonzoon van Janna Levenkamp (een nicht van Jan Hendrik en Lammert) en een stiefzoon van Johanna Lammerdina Levenkamp (de 2e vrouw van zijn vader en jongere zuster van schoonmoeder Janna). Grada Levenkamp, de jongste zuster van Janna en Johanna Lammerdina, was getrouwd met Anthonij Heijnen en, zoals gezegd, haar neven Jan Hendrik en Lammert reeds voorgegaan naar Iowa. De dochter van Derk Jan Winkelman heette Willemina Gardina en trouwde met Albert Jan Klein Ikkink, die we kennen als de vader van Mita Klumpenhouwer-Klein Ikkink en als de oom(?) van Gerrit Klein Ikkink. Laatstgenoemde heeft overigens meer dan een halve eeuw op het Blokhuis gewoond.

Afgezien van de Levenkamps zijn er vanuit de Wildenborch nog meer mensen vertrokken naar de Nieuwe Wereld. Zo is daar bijvoorbeeld Herman Eggink (Klein Boevink, Boskamp), die in de eerste tijd dat hij in Iowa was (in de jaren twintig van de vorige eeuw?) onderdak vond bij de Levenkamps. Van meer recente datum schieten mij Anneke Arfman, Betsie Klein Ikkink (Blokhuis) en Jan Klein Ikkink (Peppelhuis) te binnen, die alledrie naar Canada zijn gegaan, evenals Harrie Oplaat (Aruba) en Eefje Kettelarij (Mexico), en niet te vergeten Betsie Klumpenhouwer (Australie) en Alie Van Amstel (Australie), die zich "down under" hebben gevestigd.

Om terug te komen op de familie Levenkamp, hieronder volgt letterlijk weergegeven de eerste brief van Teunis, de oudste zoon van Jan Hendrik Levenkamp en Janna Bouwmeester, geschreven twee maand na hun aankomst in Amerika.

Gerda Rossel

Geliefde Famielie

Senter 25 December 1897

Aangenaam was het ons om gisteren toen ik op post kwam te Senter dat daar een brief was en wel een brief van de Famielie Bouwmeester.

Wij hebben uwe letteren in gezondheid ontvangen en mochten het vernemen dat u in dezelfde voorrechten moogt deelen en wij hopen en wenschen dat de Heere u een zegen mooge

geven op uwe arbeid en op uwe wegen waar ge u ook moogt bevinden. Veel had ge ons te vragen en die vragen zal ik beantwoorden hopende er geen te vergeten.

Ten eerste schrijven wij u dan dat wij uit den Wildenborch zijn vertrokken per kledwagen van met Winkelman die zoo goed was ons op het spoor te brengen, te Lochem hebt ge ons nog weergezien en van daar naar Rotterdam. Daar werden we afgehaald van De Maatschappij van den trein en toen nog op een boot naar het hotel gebracht. Daar zijn wij tot Woensdag middag drie uur geweest toen gingen we op de grootte stoomboot Veendam. Wij zijn derde klasse gereisd. Dat koste op zee 48 gulden minder dus wij hebben met ons 5 personen 240 Gulden bespaard. Evenwel op roemen met de derde klasse kan ik niet. Voor een huishouding raad ik geen derde klasse aan en vooral die kleine kinderen moeten meenemen. Voor ons gaf dat niet zo veel hoewel als het gebeurde ik voor mij reisde ook geen derde klasse weer en vooral voor plezier. Wij hadden 120 personen derde klasse. Klagen kunnen wij over ons eten en slapen niet op de boot maar roemen kan ik niet over hetzelfde. Nu op zee. Wij staken toen alles ingescheept was af en konden Rotterdam vaarwel zeggen. Het schip ging stadig maar het duurde niet lang of de boot werd onderhevig aan het water en zoo ze dat noemen hij begon te stampen of op en neer te gaan. Wij waren niet lang op het dek of er kwamen al enkelen die hadden de zeeziekte al beet dien eerste namiddag dadelijk en zoo ging het ook gauw met Johan en moeder en vader. Die gingen er al gauw te bed liggen. Dat is dan beter tenminste dat hielp. Die hadden er eerst last van. Ik en Jan Albert hebben het er van afgebracht hoewel Jan Albert niet schoon maar dat is niet noemens. Ik was dan ook heele dagen bij kok in keuken zoolang als ik aan boord was en heb daarmenig stuk vleesch en lekkernijen gebruikt en van zeeziek geen last. Ik liep maar raakt op en neer op de boot hoewel dat er wel is een golf over hoofd ging. Een keer stond ik aan mij knieën in het water toen kwam een golf over boord maar dadelijk weer weg, en een kwam bij ons in de keuken die ging zoo hoog dat de kachel bijna uit was en wij stonden in de kok voor 2 tellen bijna tot aan de keel in 't water. Wij maar sprongen gauw op de fleeschtafel, wij waren nog minder nat als iemand die 5 minuten door een gestadigen regen loopt. En dat waren golven die zich vast werkten tegen de boot en die uitweg zochten over boord te slaan en zoo ging het wel meer. Nu op zee was het zoo het schip heeft van al de dagen op water geen 2 dagen gestadig gegaan. Het schip stapte of schommelde heen en weer net als een wieg en een grooten dag hebben we zoals ze dat noemen hooge zee gehad, storm kon het niet genoemd worden mar het ging tamelijk heen en weer en ge zeggen zoudt nu gaat de nootendop ten onderste boven. Maar neen het is bestand tegen de groote wateren en ik voor mij heb geen ogenblik verdriet gehad. Het is een mooi gezicht op zee en de golven gaan zoo mooi door elkaar. Het is een wonder beweging in het water. Dus wij moeten u schrijven net zoo als het is, een gematigde reise, niet goed en niet slecht. (Op spoor of trein ging het goed.)

Nu kwamen wij te New York aan op Maandag morgen om een uur of half tien aan. Daar werden de passagiers eerst uitscheept der eerste klasse. Eerst daarnaar de tweede en toen derde, daarnaar al de koffers. Toen dat gebeurde ging het huishouding van ons, dat begrepen ze gauw dat wij bij elkaar hoorden. Open maken de kisten, het was alles open maken dat was de grootste drukte hoewel wij nergens geen last mee hadden. Zij keken er maar in maar niet door elkander zetten de boel. Toen moest de derde klasse nog weer op de boot. De andere klassen gingen dadelijk naar de trein toe. Wij gingen dan met de boot weer naar een groot gebouw. Daar werden ze weer gekeurd van den Amerikaansche dokter maar wij werden niet voor de dokter gebracht. Misschien zagen ze ons aan voor fatsoenlijke menschen. Wij kwamen daar om zoo ongeveer elf uur. Daar moesten wij wachten tot half vijf uur en daar hielpen ons netjes voort. Daar kregen we de kaarten voor de trein van New York naar Sioux City. Om half vijf gingen wij weer op de boot en toen brachten ons op de trein en om 9 uur zijn wij vertrokken. Om 12 uur moesten we overstappen en van Maandag nacht 12 uur tot en Woensdag voormiddag elf uur gezeten en kwamen te Chicago aan. In de trein waren de banken met kussen bezet en het was warm in de trein. Als wij slapen wilden gingen wij zoo gemakkelijk mogelijk zitten of liggen en sliepen soms als rozen. Toen wij dan in Chicago waren en werden weer afgehaald door Onibus, net zoo'n rijtuig, die brachten ons naar de andere kant om op de lijn te komen naar Sioux City. Wij kwamen in Chicago om elf uur aan

en moesten wachten tot 1/2 vier uur na den middag. Om 1/2 vier stapten wij in den trein en kwamen Donderdagmorgen om half acht uur in Sioux City en zoover hadden de kaarten op den trein. Daar gekomen moesten we wachten tot 4 uur en daar kaarten koopen tot Sioux Senter. Dat kostte ons 6 dollar 65 cent en kwamen toen 'savonds om 9 uur waar ons Gerrit Jan ons afhaalde gelijk in de voorige brief misschien wel geschreven was door Gerrit Jan. Dit ook nog, op de boot hebben geen bad gehad. Dit zijn ook al te maal menschen praterij. Dit is waar, de zeereis is veel plezierige als de land reis. Ik had liever die dagen in de trein op het water doorgebracht. De trein is vervelend, en dat ge dan lang wachten overal in de stations, zoo doende duurt het ook langer dat u ligt begrijpen kunt. Wij hebben op de trein geweest van Maandag avond tot Donderdag avond dus 3 volle dagen en van de storm na dien tijd, ja daar moet wel storm zijn geweest bij New York later. Maar ook zoo ik het goed heb gehoord moet acht dagen later het stoomschip Maasdam geteisterd zijn door storm zoo dat de passagiers op een Engelsche schip moesten en zullen wel net als u schrijfs van Brants hebben die het in de nieuwsbladen gelezen heeft en dat is al. Het staat hier ons goed aan. Het is hier een vrij land met vrije jacht. Wij hebben ook al wat hazen en konijnen op die Willem van Oom Lammert en Jan Albert geschoten hebben. De broers zijn nog dienstbaar en Johan is dicht bij Gerrit Jan en werk voor de kost bij Boer Wesselink. Voor kost wordt heel niet veel gedaan, dan zijt ge ook vrij maar het gaat hem heel goed. Ik ben ook een maand dienstbaar geweest en ben gisteren juist thuis gekomen. Ik heb 8 dollar verdient in de maand. dat is naar Hollandsche munt 20 Gulden. Ik was een aardig eindje van huis bij de 16 Mijl (een mijl is 20 minuten) en die menschen waren gehuwde lui zonder kinderen. Die man had in de rug en zodoende moest ik het werk daar verrichten en korn of mais rijden.

Nu moet ik eens weer uitzien. Ik wil graag een beetje dichter bij huis zijn en die man had mij niet meer nodig. Jan Albert gaat naar school om Engelsch te leeren. De school staat dicht bij ons huis, vooral niet verder als u van Willem Oltvoort woont dus dat is nog al gemakkelijk. Het koren plukken is al wel een maand gedaan. Moeder staat hier ook goed aan, een net huis en ook wel gemakkelijk. Wij zijn hier heel wat vrijer als onder Brants. Dan moest ge hier voor hem rijden en dan daar en zoo ging het in den Wildenborch en hier hebben nergens geen last mee. We zijn aardig weer in de huishouding en wij hebben een paard, een vos van 10 jaar oud koste 368 dollar en buggie om mee te rijden. We hebben 3 koeien die kosten 95 dollar. Jonge koeien, de oudste is 5 jaar geweest, en 3 varkens om te fokken en misschien zoo'n 70 kippen. Moeder moeten zorgen voor de huishouding. Melken en voeren doen wij, daar heeft moeder niets mee te doen. Zij moet ook brood bakken, daar hebben de meiden en vrouwen ook het drukst mee. Het is hier witte brood eten. Het is hier veel gebruik van koek bakken, dat kunnenze hier net zoo goed als de bakkers in Holland. Nu dunkt mij alles aan uw eisch voldoen te hebben en wees dan zoo goed en schrijf ons dan eens weer terug. U kan wel schrijven wie het doet is ons hetzelfde. Het is goed zoo maar schrijf ook eens zoo veel vol als ik deed. Ik durf niet meer dan word de brief te zwaar, later schrijf ik nog wel weer.

2' Wij hopen dan van harte de u een gezegend Kerstfeest en Nieuwjaar moogt vieren. Wij wenschen u veel heil en zegen in 't Nieuwe Jaar, en de Heere voorspoed en zegen mag geven op geestlijk maar in de tijd waarin ge nu verkeerd en zijnen Geest in uw aller harten moge werken dat zij onze wensch en bede, en blijf ons in den gebede gedenken dat is onze wensch.

Nu hartelijk van allen gegroet en van den schrijver T. Levenkamp.

(in de kantlijn geschreven) Het is maandag de eerste Kerstdag.

Groet aan W. Oltvoort en Tea Arikten (??? naam onleesbaar) en die verder belang in ons stellen. Schrijf eens terug of ge mij letteren lezen kunt.

Dit heb ik nog vergeten wij hebben geen bad behoeven nemen, het is praatjes. Nogmaals gegroet.

KLEURPLAAT

